

excanduit, rursusque in arenam descendens, non solum priorem libellum recudi jussit, se auctorem professus; sed etiam addidit monitoriam præfationem, qua ita responsionem meam carpit potius, quam refellit, ut simul Majestates, et Celsitudines Vestras ad perfidiam sollicitare, atque ab Ecclesiæ Catholicæ complexu abstrahere, et ad sinum adulteræ pellicere non dubitaverit. Ego igitur Apologiam hanc meam, qua præfationem monitoriam, et refutationem libri mei, refellere statui: Vobis reges, et principes orthodoxi, et potentissimi, dicendam esse censui: non ut antidotum contra venenum propinem, quo Majestates, et Celsitudines Vestras in recta fide fundatas, et radicatæ nequaquam egere, certissime scio; sed quia cum in tota præfatione, atque adeo in toto regio libro ego pungar, ego carpar, ego apud Majestates, et Celsitudines Vestras in invidiam adducar, æquum est, ut apud easdem ipse me defendam, et scriptionis meæ rationem reddam, et simul (quod Sacerdotum Domini proprium officium est) dogmata sanctissimæ nostræ fidei impugnantibus pro viribus resistam. Neque debet novum, aut insolens videri, quod scribamus adversus regem, et regios libellos, ubi necessitas fidei id requirit, cum extent libri non pauci veterum Episcoporum, majorum nostrorum, Hilarii Episcopi Pictaviensis, et Luciferi Episcopi Calaritani adversus Constantium imperatorem hæreticum; Gregorii Episcopi Nazianzeni, et Cyrilli Episcopi Alexandrini adversus Julianum imperatorem apostatam. Aggrediar igitur, vestra bona venia, præfationem monitoriam excutere, atque ab inscriptione principium faciam.

CAPUT PRIMUM.

DE INSCRIPTIONE PRÆFATIONE

« Sacratissimo atque invictissimo Principi, ac Domino Rudolpho II. Roman. Imper. semper Augusto: Serenissimis, atque potentissimis Christiani orbis monarchis, ac regibus, illustrissimis celsissimisque principibus, rebus publicis atque ordinibus, fratribus, consanguineis, affinibus, fœderatis, atque amicis carissimis: Jacobus Dei gratia magnæ Britanniæ, Franciæ, et Hiberniæ rex,

(1) Matth. XXVI, 26.

(a) Fides Protestantium Anglorum non est vere Christiana.

fidei vere Christianæ, Catholicæ, Apostolicæ, veterisque ac primitivæ Ecclesiæ, tot Episcoporum, aliorumque fidelium martyrii gloria coronatorum sanguine illustris, propagator ac defensor: in Christo Jesu omnium nostrum Salvatore, ac mediatore unico, salutem, felicitatemque perpetuam. »

Hæc inscriptio, quod attinet ad fidem, ad omni parte falsa esse convincitur. Primum enim (a) fides, quam rex defendit, non potest esse Christiana, nisi Christi verba sint falsa. Damnat rex in hac ipsa præfatione pag. 42. transubstantiationem panis in corpus Christi; et tamen Christus ipse accepto pane dixit: *Hoc est corpus meum* (1): testibus Matth.

cap. XXVI. Marco cap. XIV. Luca cap. XXII. Paulo I. Corinth. XI. Neque fieri potest, ut verba illa Christi sint vera, nisi per conversionem, et transmutationem, quam Ecclesia Catholica proprio vocabulo transubstantiationem vocat, ut recte docet conc. Trid. sess. 13. cap. 4.

Negat rex pag. 48. primatum Apostoli Petri, et tamen Dominus Joan. XXI. non semel, sed tertio dixit: *Simon Joannis diligis me plus his? Et respondente Petro: Domine tu scis quia amo te.* subjunxit: *Pasce oves meas* (1); ubi nemo negare potest S. Petrum factum esse Pastorem omnium fidelium, et ipsorum etiam Apostolorum, nisi neget fideles omnes, et ipsos etiam Apostolos fuisse oves Christi: quem locum fise tractavi, et expendi, lib. I. de summo Pontifice cap. 14. 15. et 16.

Affirmat rex pag. 56. Romanum Pontificem esse Antichristum. At Christus, Joan. V. dixit ad Judæos: *Ego veni in nomine Patris mei, et non recepistis me (a), si alius venerit in nomine suo, illum accipietis* (2). Ex quo loco colligunt Sancti Patres Augustinus, Chrysostomus, et Cyrillus in hunc locum, necnon Irenæus lib. V. adversus hæreses, Ambrosius in Comment. II Thessal. II. Hieronymus in epist. ad Algasiam quest. 41. Antichristum recipiendum esse a Judæis, ut Messiam. Satis autem constat Romanum Pontificem a Judæis numquam habitum esse pro Messia: proinde ex sententia Christi, Antichristum non esse.

Omitto cætera, quæ rex in hac præfatione damnat, vel negat, ut intercessionem Sanctorum, missam, purgatorium, indulgentias, et similia, quæ qui negat, cum Catholicum Christianum non esse fideles omnes, non solum docti, sed etiam idiotæ sciunt, et profitentur.

Deinde, quod (b) fides, quam rex defendit, non possit jure dici Catholica; intelligi potest ex definitione, quam tradit Vincentius Lirinensis in Commonitorio adversus prophanas vocum novitates: illud enim dicit esse Catholicum, quod semper, et ubique creditum est. Certe autem per mille quingentos annos, ne nomen quidem Protestantium auditum est. Ac ne de omnibus articulis novis, quos rex defendit, disputationem

suscipiamus: ille certe primarius, et proprius Anglorum de primatu regis in spiritualibus; quem articulum rex ipse potissimum propagare, et defendere nititur, adeo recens est, ut primus auctor ejus nostro tempore vixerit, Henricus videlicet, Octavus rex Anglorum: ipse primus abnegata obedientia Summi Pontificis, se caput Ecclesiæ Anglicanæ nominari, et agnosci voluit. Cujus rei testes sunt omnes ejus temporis historici, Joannes Cochleus in libro de vita Martini Lutheri, Laurentius Surius in historia nostri temporis, et alii multi. Sed unum auctorem præterire non possum, qui scribit ea, quibus interfuit: Is est Mauritius Channei Anglus Carthusianus in libro de vita et martyrio Carthusianorum cap. 9. cujus hæc sunt verba:

« (c) In principio anni Domini 1535. diffinitum fuit per regem Angliæ, et in celebri actu parlamenti sui institutum, ut omnes auctoritatem, et obedientiam, quam debebant Domino Papæ, et cuicunque alii superiori in aliis regnis, abrenunciarent, et ipsum regem, ut supremum caput Ecclesiæ; tam in spiritualibus, quam in temporalibus sub juramento attestatione susciperent: contradicentes vero tamquam rei læsæ Majestatis haberentur, et æquali morte punirentur. » Et cap. 10. scribit, missum fuisse D. Thomam Cromwell cum aliquot consiliariis ad tres monachos Carthusianos in turri Londinensi carceratos, ut eis proponeret decretum parlamenti quo jubebantur auctoritati Domini Papæ renunciare, et solum regem in caput Ecclesiæ recipere.

Cumque, inquit, respondissent Patres nostri, se consensuros omnibus, quæ, et in quantum lex divina permisit; subjunxit ille (d): Nullam exceptionem admittam, sive lex divina permisit, sive non. Replicaverunt nostri beatissimi Patres, Ecclesiam Catholicam aliter semper tenuisse, ac docuisse. Respondit ille: Non curo Ecclesiam; vultis consentire, an non? Dixerunt illi, se propter timorem Dei non ausos esse contraire, ac deserpere Ecclesiam Catholicam. Hæc ille, qui satis aperte nos docuit, unde, et quando initium habuerit nova hæc fides Anglicana, quam rex hoc loco Catholicam nominat.

(1) Joan. XXI, 16. — (2) Joan. V, 43.

(a) Judæi Antichristum pro suo Messia recipient. — (b) Fides Protestantium Anglorum non est vere Catholica. — (c) Quando capit hæresis Anglicana. — (d) Hæretici non magni faciunt legem divinam, quando repugnat humanæ cupiditati.

Quomodo autem Catholica est, id est, semper credita, si ante annum millesimum quingentesimum trigesimum quintum audita non est? vel si nova non est, sed antiqua; cur sancti illi martyres novitatem ejus ita exhorruerunt, ut dicerent Ecclesiam Catholicam semper aliter tenuisse: et ob timorem Domini crudeli supplicio mori maluerunt, quam novum istud dogma, et predicatæ fidei contrarium recipere?

Neque solum fides ista regis non est Catholica, quia non semper credita, sed etiam (a) quia non ubique credita. Fides enim vere Catholica ab initio Apostolicæ predicatōnis in universo mundo seminari, crescere, et fructificare cœpit: sic enim loquitur Apostolus ad Coloss. 1.: *In universo mundo, inquit, est verbum veritatis Evangelii, et fructificat, et crescit.* Et ad Roman. 1. *Fides, inquit, vestra annunciat in universo mundo.* Neque huic veritati repugnat, quod hæreses quoque in universo mundo sunt: nam ut S. Augustinus scribit in lib. de Pastoribus cap. 8. hoc interest inter fidem Catholicam, et hæreses, quod fides Catholica in universo mundo eadem est, hæreses autem, in universo mundo non eadem, sed diversissimæ sunt, ac per hoc nulla eorum Catholica dici potest.

Certe Romana Ecclesiæ fides, ut vere, propriè Catholica eadem est in Europa; eadem est in Asia; eadem in Africa, eadem in orbe nuper invento; eadem in monte Libano; eadem in America, eadem apud ultimos Japones. Contra vero hæreses Nestorii et Eutychetis Orientis loca quædam occupant; ad Occidentem non pertinent. Hæreses Lutherane Septentrionis angulum possident, mare non transierunt; Asiam, et Africam non attigerunt; ad Græciam appellere conate cum ignominia repulsæ sunt. Sed neque una est fides Lutheranorum, sed multæ, atque adeo inter se contrariæ, ut aliæ alias hæreticæ vocent.

Porro fides Anglorum de primatu regis in spiritualibus adeo Catholica dici non potest, ut ne unius quidem regni fides dici possit, cum in ipsa Britannia magna sit multitudo Puritanorum, qui Calvinum auctorem secuti, primatum Ecclesiasticum, non ad regem, sed ad Senatū Ministrorum pertinere

(a) Alia ratio, cur fides Protestantium non possit dici Catholica. — (b) Calvinus repugnat Calvinistis Anglicanis, qui protestantes dicuntur. — (c) Fides protestantium Anglorum non est vere Apostolica.

contendant. (b) Calvinus enim lib. iv. Institut. cap. 5. § 9, cum docuisset monarchiam non esse optimum regimen; addidit, etiam si esset in politica administratione regimen optimum monarchia; tamen in Ecclesia non esse: neque ullum hominem dici debere caput Ecclesiæ, non solum principale, sed neque ministeriale. Et eodem lib. iv. cap. 44. § 13. docet, in causis Ecclesiasticis non esse imperatorem idoneum cognitorem, ac propterea vehementer laudat S. Ambrosium, quod vocatus ad Palatium ad conferendum de fide coram imperatore, omnino accedere recusaverit. Et eodem lib. iv. cap. 20. § 7. disertis verbis dicit, regis officium apostolicum munus non esse: sollicitudinem autem Ecclesiarum ad Apostolicum munus in primis pertinere docet Apostolus, I Corinth. xii. et II Corinth. xi. Et idem Apostolus apud Lucam Act. xx. dicit, Episcopos a Deo positos Ecclesiam regere. Sed apertissime in cap. vi. Amos, invehitur in eos, qui Henricum VIII Ecclesiæ caput appellant.

Quod autem Puritani non admittant primatum regis in spiritualibus, docet ipse idem rex in opere quod inscripsit, *βασιλικον Δωρον* Nam lib. ii. pag. 43. dicit, eos paritatem quandam, et æqualitatem in Ecclesiam inducere. Et in hac ipsa præfatione pag. 48. « Inconfusam, inquit, illam anarchiam, et paritatem Puritanorum invecus sum, ut ex *βασιλικου* meo *Δωρου* satis constat. » Quare cum fides, quam rex defendit, ante paucos annos nata angustissimis limitibus continetur, non Catholica, id est, vetus, et universalis; sed nova, et particularis nominari debet.

Quod vero (c) Apostolica (quod nomen fidei suæ tertio loco rex tribuit) nullo jure appellanda; sed apostatica omni jure nominanda sit, ex eo manifeste convincitur, quod fides, quæ tunc in Anglia viget, seminatores habuerit Bucerum, et Petrum Martyrem Vermilium, utrumque apostatam. Primi autem in Scotia eversores Catholicae fidei, et hæresis satores fuerunt viri quidam factiosi, et turbulenti, quos Apostolos nominare seculus maximum esset. Neque de hac re mihi fidem haberi volo, sed regi: sic enim ille scribit in Basilio suo Doro lib. ii. pag. 40 et 41.

« Reformata religio in hanc nostram Scotiam divino plane miraculo introducta est: nam cum multa in illo negotio a concitata multitudine temere fierent, et perturbate, multi etiam cupiditatem suarum turbine abrepti, cæco animi impetu, et nullo judicio ad opus illud Dei peragendum ferebantur. » Et paulo post: « In illa et rerum et temporum confusione orti sunt quidam ignea natura concionatores, qui eo potentie apud populum provehebantur, ut dulcedinem jam imperii degustantes, inciperent nescio quam democraticæ reip. formam sibi somnari. »

Itaque reformata religio, id est, Catholica religionis eversio, ipso rege teste, ab hominibus temerariis, cupidis, sine judicio, cæco impetu, principatum, atque imperium ambientibus, in Scotia introducta est. Mirum est autem valde, quod rex reformationem religionis, ac non potius deformationem appellet, quam ab hominibus cæcis, temerariis, cupidis, ambitiosis, id est, nulla forma virtutis præditis, et multitudo vitiōrum deformationis introductam esse concedit.

Dicit fortasse, divino miraculo, per homines deformatos omni genere vitiōrum, et qui ab Apostolorum virtutibus longissime absint, Apostolicam fidem in Scotia restitutam fuisse.

At nos contra scimus, divinam legem per Mosem, et Prophetas, viros sanctissimos introductam; Evangelium Christi per Apostolos, qui Spiritus sancti donis omnibus abundabant, mundo prædicatum; cœtus hominum reformatos, quos ordines religiosos appellamus, per homines excellenti virtute præditos, institutos. Nova ista miracula, quibus colligantur de spinis uvæ, et de tribulis fleus, id est, a deformatis reformatio, et ab Apostatis Apostolica Religio, Ecclesia vere Christiana non novit. Sed de hac re in sequenti disputatione plura dicemus.

Sequitur igitur, ut ostendamus (a) fidem, quam rex defendit, non esse veteris, ac primitivæ Ecclesiæ, Martyrum sanguine illustris, fidem. Hæc enim est quarta laus, quam rex fidei suæ in inscriptione attribuit. Non esse autem fidem regis Anglorum, fidem Ecclesiæ veteris, ac per hoc neque esse vere Christianam, neque Catholicam, neque Apostolicam; ex his quæ rex in hac ipsa præfatione docet, nullo negotio demonstrabimus.

Scribit enim rex pag. 38. admittere se, præscripturas sanctas, tria Symbola, Apostolicum, Nicenum, et S. Athanasi; quatuor prima concilia generalia; et quæ sancti Patres, quadringentis (in Anglico quingentis) post Christum annis unanimi consensu docuerunt. Deinde pag. 42. damnat intercessionem Sanctorum, reliquiarum venerationem, quæ intolerabilem idololatriam vocat, Missas privatas, transsubstantiationem, et alia id genus multa; ut etiam pag. 46. purgatorium, indulgentias, satisfactiones pro defunctis, et similia.

Accipiam (b) intercessionem Sanctorum, cum reliquiarum veneratione; quæ si ostendere potuero, a Patribus, qui primis quadringentis, vel quingentis annis floruerunt, unanimi consensu approbari, simul effecero, fidem regis Anglorum non esse fidem veteris, et primitivæ Ecclesiæ, sed fragmenta, et hæreses Novatorum.

Primum igitur concilium quartum generale, in quo 630. Episcopi interfuerunt, et quod ab ipso rege cum honore suscipitur, ita loquitur act. xi: *Flavianus post mortem vivit, Martyr pro nobis orat.* Et in Epistola Episcoporum Europæ ad Leonem imperatorem, quæ tempore ejusdem concilii scripta est: « Sanctissimum vero proterium in choro, et ordine sanctorum Martyrum ponimus, et ejus intercessione misericordem, et propitium Deum habere postulamus. » Qui ergo recipit concilium quartum, quod omnium maximum, et frequentissimum fuit, cur intercessionem Sanctorum cum illo non recipit?

Sanctus Basilius vere Magnus in Oratione in 40. Martyres: « Qui, inquit, aliqua premitur angustia, ad hos confugiat; qui rursus letatur, hos oret: ille ut a malis liberetur, hic ut duret in rebus lætis. » Idem de reliquiis Sanctorum eorundem, quæ per totam eam regionem divisæ erant: « Hi sunt, inquit, qui nostram regionem administrant, et veluti turres quædam coherentes securitatem ab hostium incursum exhibent, non uno loco seipsos includentes, sed multis jam locis hospites faci, et multas patrias exornantes. » Idem in oratione in Psalm. cxv: « Qui contingit, inquit, ossa Martyrum, quamdam sanctificationis societatem assumit ex gratia corpori infidente. » Hæc ille. Quid nunc igitur veneremur Sanctorum reliquias, unde

(a) Fides Protestantium Anglorum non est fides veteris Ecclesiæ, sed recens adinventio. — (b) Intercessionem Sanctorum, et venerationem Reliquiarum admittit vetus Ecclesia orientalis.

tanta bona nobis proveniunt? vide eundem Basilium oratione in Mamantem, et oratione in Julitiam.

Sanctus Gregorius Nyssenus sancti Basilii frater, oratione in sanctum Theodorum: «Intercede, inquit, et deprecare pro patria apud communem regem, et Dominum.» Et infra: «Quod si majori opus fuerit deprecatione, et advocacy, fratrum tuorum Martyrum coge Chororum, et cum omnibus una deprecare, admone Petrum, excita Paulum, Joannem Theologum, ac discipulum dilectum.» Idem in eadem oratione de reliquiis loquens: «Corpus, inquit, venerandum, et immaculatum ipsius instrumentum, cum multo honore, et cultu compositum, atque ornatum, in angusto sacroque loco situm est.» Hæc ille, qui etiam addit, pulverem ipsum, qui circa conditorium reliquiarum reperitur, pro magno munere a piis peregrinis rapti consuevisse. Tanta erat in primitiva illa Ecclesia erga sacra pignora pium devotio, quam rex intolerabilem idololatram esse dicit, et tamen fidei primitivæ Ecclesiæ defensorem se facit.

S. Gregorius Nazianzenus orat. in S. Cyprianum: «Tu, inquit, e supernis nos respice, et populum hunc sanctum dirige, etc.» Et ibidem, refert certamen sanctæ cujusdam Virginis pro castitate: «Virginem, inquit, Mariam rogavit, ut periclitanti virgini opem ferret»; ac paulo post refert, eam fuisse exauditam: «Vicit, inquit, virgo, vincitur Diæmon.» Idem in Oratione prima in Julianum imperatorem Apostatam, arguit eum, quod sanctorum Martyrum reliquias non coleret, cum Deorum falsorum monumenta veneraretur: «Hæc, inquit, non colis, sed contemnis, et aspernas, qui Herculis rogum ex calamitate, injuriisque muliebribus illatis excitatum admiraris.»

Eusebius Cesariensis in lib. xiii. de Præpar. Evangel. cap. vii. Explicans ritum Ecclesiæ veteris: «Hæc, inquit, nos quotidie factitamus, qui vere pietatis milites, et Dei amicos honorantes, ad monumenta quoque illorum accedimus, vota que ipsis facimus, quorum intercessione ad Deum non parum juvari profitemur.»

S. Joan. Chrysostomus homil. 66. ad populum Antiochenum: «Nam, inquit, et ipse, qui purpuram indutus est, accedit illa complexurus sepulcra, et fassu deposito

stat Sanctis supplicaturus, ut pro se apud Deum intercedant.» Ubi prædicat gloriam sanctorum Martyrum ex eo, quod non solum populus, sed etiam imperator ad reliquias eorum accederet, et Sanctis ipsis supplicaret. Idem in libro adversus Gentiles, loquens de reliquiis sancti Babylæ: «Sententia, inquit, nostræ abunde fidem faciunt, quæ quotidiana a Martyribus edantur miracula.» Et in oratione de sanctis Juventino, et Maximo: «Sæpius, inquit, illos invisamus, tumulos adoremus, magnæque fide reliquias eorum contingamus, ut inde benedictionem aliquam assequamur.» Quid hic, quæso, rex dicit? Si Patres veteris Ecclesiæ clamant. Sanctorum tumulos adoremus; quomodo rex veteris Ecclesiæ fidem retinet, et interim dicit, reliquiarum adoratio intolerabilis idololatia est?

S. Ephrem in serm. de laudibus sanctorum Martyrum: «Precamur, inquit, beatissimi Martyres, ut pro nobis miseris, et peccatoribus Dominum interpellare dignemini, ut superveniat in nos gratia Christi.»

Beatus Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. mystagoga: «Cum hoc sacrificium, inquit, offerimus, facimus mentionem eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, et Martyrum, ut Deus orationibus illorum suscipiat preces nostras.» Et Catechesi 18. «Ut autem non solum animæ Sanctorum honorentur, credaturque quod etiam in corporibus mortuorum inest virtus, seu potentia; jacens in sepulcro Elisæi mortuus, mortuumque Prophetæ corpus attingens vivificatus est.» Hæc ille, qui inde probat corpora Sanctorum honoranda esse, et non solum animas. Atque hi quidem Græci Patres sunt, et Orientis lamina ad ætatem illam pertinentia, quam rex requirit, ut Patres (a) Ecclesiæ veteris, et primitivæ esse intelligantur. Addamus nunc testimonia Patrum Latinorum ætatis ejusdem.

Sanctus Ambrosius in libro de Viduis, «Obsecrandi, inquit, sunt Angeli, qui nobis ad presidium dati sunt, Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrociniū vindicare: possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine etiam, si que habuerunt peccata, laverunt. Isti enim sunt Dei Martyres, nostri Præsules, speculatores vite actuum-

(a) Eadem admittit verus Ecclesia Occidentalis.

que nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere: quia ipsi infirmitatem corporis etiam cum vinceant, cognoverunt.» Idem in serm. 93. qui est de sanctis Nazario et Celso satis fuse commendat reliquiarum cultum, qui regi Angliæ idololatia est. Quod si dicas mihi, inquit, quid honoras in carne jam resoluta atque consumpta? honoro in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices: honoro viventis memoriam perennitate virtutis: honoro in cineribus semina æternitatis: honoro corpus, quod mihi Dominum ostendit diligere, quod me propter Dominum docuit mortem non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reverentur et Dæmones? quod et affliverunt in supplicio, et glorificant in sepulcro? honoro itaque corpus, quod Christum honoravit in gladio, quod cum Christo regnabit in cælo.

Sanctus Hieronymus in Epitaphio sanctæ Paulæ: «Vale, inquit, o Paula, et cultoris tui ultimam senectutem orationibus juva: fides et opera tua Christo te sociant: præsens facilis quod postulas impetrabis.» Idem in lib. adversus Vigilantium, qui eo nomine hæreticus habitus est in veteri Ecclesia, quod reliquiarum cultum improbaret: «Dole, inquit, Martyrum reliquias pretioso operiri velamine, et non vel pannis, vel cilicis colligari, vel projici in sterquilinum; ut solus Vigilantius ebrius, vel dormiens adoretur.» Idem in Epist. ad Marcellam, hortatoria, ut commigret Bethleem, inter alia bona ejus loci commemorat, posse sancti Joannis Baptistæ, Helisæi, atque Abdiæ cineres adorare, non enim idololatram, sed pium cultum essentiebatur adorationem reliquiarum: quia non ignorabat, adorationis esse multa genera, et aliam Deo soli, aliam rebus factis deberi.

Ruffinus ejusdem temporis auctor lib. ii. hist. cap. 33. de (a) Theodosio imperatore sic loquitur: «Circuibat cum Sacerdotibus, et populo omnia orationum loca: ante Martyrum, et Apostolorum thecas jacebat cilicio prostratus, et auxilia sibi fida Sanctorum intercessione posebat.» Hæc ille; nec vana fides: obtinuit enim adversus Eugenium tyrannum Theodosius victoriam incredibilem non viribus militum, sed presidio Sanctorum, quos fideliter imploraverat. Hunc pium imperatorem, reliquiarum adoratorem, et

Sanctorum invocatorem rex Anglorum idololatram vocare non dubitabit, et tamen edoctum scimus a Sacerdotibus Ecclesiæ veteris, et a Deo ita dilectum, ut propter hanc victoriam scripserit ille:

O nimium dilecte Deo, qui militat æther,
Et conjurati veniunt ad classica venti.

S. Maximus in serm. de S. Agnetæ: «Itaque, inquit, o splendida Christo, pulchra Dei filio, et omnibus Angelis, ut nostri meminisse digneris, quibus possumus precibus exoramus.» Idem in serm. de Sanctis Octavio, Adventore, et Solutore: «Cuncti, inquit, Martyres devotissime percolendi sunt, sed ii præcipue venerandi sunt a nobis, quorum reliquias possidemus.»

Sanctus Gaudentius Episcopus Brixie in tractatu de Dedicacione Basilicæ multa scribit de cultu reliquiarum, ac inter alia: «Ut venerandas, inquit, Sanctorum reliquias haberemus, Deus noster tribuit; deinde ut hanc honori earum Basilicam fundare valeamus, ipse largitus est, etc.» Ubi vides, tanti fecisse reliquias Sanctorum Ecclesiæ veteris Patres, ut earum honori etiam Basilicæ conderentur.

S. Paulinus in Epistola 12. ad Severum invocat his versibus sanctum Clarum.

Hæc peccatorum bonus accipe vota rogantem
Ut sis Paulini, Therasiæque memor.

Idem in tertio natali S. Felicis martyris, inquit,

Ad tumulum debes, et terra coronas.

Et ibidem de reliquiis Apostolorum loquens ait:

Nam prius imperio tantum, et victicibus armis,
Nunc et Apostolicis terrarum es prima sepulchris.

Prudentius ejusdem ætatis nobilis poeta Christianus in hymno de S. Laurentio.

O ter quaterque, o septies
Beatus Urbis incolæ,
Qui te ac tuorum comminus
Sedem celebrat ossium,
Cui propter advocti licet
Qui statibus spargit locum,

(a) Theodosius Imper. per intercessionem Sanctorum victoriam maximam obtinuit.

Qui pectus in terram premit,
 Qui vota fundit murmure.
 Vix fama nota est abditis,
 Quam plena Sanctis Roma sit :
 Quam dives Urbanum solum
 Sacris sepulchris floreat.

Multa similia in singulis prope hymnis de Sanctorum reliquiis, et invocatione scribit.

S. Augustinus serm. 17. de verbis Apostoli : « Habet, inquit, Ecclesiastica disciplina, quod fideles noverunt cum Martyres eo loco recitant ad altare Dei, ubi non pro ipsis oratur; pro cæteris autem defunctis oratur; injuria enim est orare pro Martyre, cujus nos debemus orationibus commendare. » Similis locus habetur tract. 84. in Joan. quibus locis non solum intercessionis Sanctorum meminit sanctus Doctor, sed etiam orationis pro defunctis, et altaris, ubi offertur Sacrificium missæ : quæ non minus damnat rex, quam invocationem Sanctorum. Idem Pater in Epist. 103. ad Quintianum ; Portant, inquit, reliquias beatissimi et gloriosissimi martyris Stephani, quas non ignorat Sanctitas Vestra, sicut et nos fecimus, quam convenienter honorare debeatis. Idem in lib. II. de Civitate Dei cap. 8. fusissime commemorat miracula, quæ Deus suo tempore demonstrabat per invocationem Sanctorum ad eorum reliquias, vel memorias.

Hæc sunt testimonia veteris Ecclesiæ græcæ, et latine primorum 300. annorum post Christi Ascensionem in cælum, de intercessione Sanctorum, et reliquiarum cultu. In promptu autem esset similia testimonia adscribere de cæteris dogmatibus, quæ rex negat, aut damnat : sed quia hæc habentur tum in nostris libris Controversiarum, tum in scriptis multorum aliorum Catholicorum Doctorum : parco labori et lectorum, et meo. Vult enim ex uno saltem dogmate constare, fidem, quam rex defendit, non esse veteris Ecclesiæ, ut ipse in inscriptione dicit.

At inquiet, multa docentur in Angliâ, et Scotia a Ministris, quæ sunt communia veteri Ecclesiæ, atque ea potissimum, quæ in Symbolo fidei, et decretis quatuor primorum conciliorum continentur. Ita est, sed quæstio inter Catholicos, et Protestantés non est, utrum nihil omnino eorum, quæ Protestantés docent, habeatur in libris veterum; sed utrum ea, in quibus dissentimus, ut inter

cessio Sanctorum, reliquiarum cultus, oratio pro defunctis, Primatus S. Petri, purgatorium, et similia recepta, et probata sint a veteri Ecclesiâ, ut a nobis recipiuntur, et probantur; an rejecta, et improbata, ut a rege, et ejus prædicatoribus rejiciuntur, et improbantur. Nos autem de uno principali dogmate controverso demonstravimus, receptum, et probatum fuisse ab Ecclesiâ veteri, ut a nobis recipitur, et probatur: et idem in libris nostris de cæteris controversis dogmatibus manifestum fecimus. Itaque nos cum Ecclesiâ veteri in omnibus articulis convenimus: Protestantés vero in paucis conveniunt, in plurimis dissident, in iis videlicet omnibus, in quibus a nobis dissentiunt, proinde fides, veteris quam adversus nos defendunt, non est fides veteris Ecclesiæ, sed hæresis, ut supra diximus, Novatorum.

Restat ut pauca dicamus de vocibus, propagator, et defensor, quæ in inscriptione ultimo loco ponuntur. Et quidem ubi rex fidem propagaverit, vel Evangelium annuntiaverit, ignorare me fateor.

(a) Titulum defensoris fidei, quem majusculis litteris hoc loco scribi video, ut etiam in priore pagina, et in Basilico Doro, et alibi, non ignoro, neque ullus est, qui ignoret, a Leone X. Pontifice maximo delatum Henrico VIII. Angliæ regi ob librum ab eodem rege scriptum de septem Ecclesiæ Sacramentis adversus Lutherum, cæterosque ejus temporis Novatores. Quod si quærat, quid nomine fidei in eo titulo significetur; nihil aliud responderi poterit, nisi fidem illam significatam esse, quam predicabat, qui titulum accepit, et quam profitebatur, qui titulum dedit, et quæ defendebatur in libro, cujus gratia titulus datus, et acceptus est.

Quæ cum ita sint, non possum non vehementer admirari, cur hunc titulum sibi desumat, qui Romanum Pontificem, a quo titulus datus est, non agnoscit; qui eam fidem damnat, quam profitebatur, qui titulum primus accepit; qui denique non septem sacramenta, ob quorum defensionem titulus datus est, sed duo, vel tria tantum esse contendit.

Quæro præterea, qui titulo isto tam honorifico regem Angliæ cohonestavit, Christi Vicarius, an Christi adversarius fuit? Si Christi Vicarius, cur defensor Christianæ fidei, Christi Vicarium non audit? non reci-

pit? non veneratur? Si Christi adversarius, cur Christianus rex titulo a Christi adversario dato glorietur? cur characterem Antichristi gerit? Quomodo enim ista coherent, ut quis Romanum Pontificem Antichristum esse credat, et titulum honoris ab eo datum non exhorreat? Ergo rex, si sapit, originem hujus tituli apud se diligenter cogitet, et facile intelliget, eum ad se minime pertinere, et apud homines sapientes plus vanæ ostentationis habere, quam solidæ dignitatis.

CAPUT II.

Quod non sit communis causa regis Anglorum, cum regibus, et principibus orthodoxis, et Catholicis.

Initio suæ monitoriæ præfationis conatur rex Anglorum, communem facere causam suam cum omnibus regibus, et principibus Christianis : « Causa, inquit, communis agitur, et quæ ad jus, dignitatemque pertinet omnium non modo regum, sed aliorum etiam quibuscumque suprema est a Deo rerum civilium demandata potestas. »

Cur autem communis causa agatur, unico verbo attingit, cum ait, hoc libro suo contineri Apologiam pro juramento fidelitatis, ex quo intelligi vult, pugnare se adversus Romanum Pontificem pro juramento fidelitatis, quod omnibus regibus, atque principibus præstari debet, et solet a subditis. Quasi Pontifex Romanus ejusmodi juramenta prohibeat, ac velit reges, et principes omni potestate exuere.

Sed (a) frustra laborat rex, ut causam istam communem faciat. Nam neque summus Pontifex in Brevibus suis ad Catholicos Anglos; neque ego in epistola mea ad Archiepiscopum Angliæ, juramentum quodcumque fidelitatis improbavimus, sed juramentum, quod sub specie civilis fidelitatis, abnegationem Pontificiæ auctoritatis continebat : neque reges, et principes Catholici ita sibi jurari volunt a populis fidelitatem; ut summi Pontificis auctoritas abnegetur. Quæ duo si demonstrare potero, nemini dubium relinquetur, quin causa regis Angliæ

propria ipsius sit, neque aliquid commune habeat cum causa regum, et principum Catholicorum.

Quod igitur juramentum, quod rex Angliæ fidelitatis, et civilis obedientiæ vocat, non sit juramentum simplicis fidelitatis, neque solius civilis obedientiæ, perspicuum est ex titulo edicti, quo juramentum hoc præscribitur, hic enim est titulus : « Ad detegendos et reprimendos Papistas. » Finis igitur hujus juramenti non est, detegere seditiosos, inobedientes, rebelles; sed Papistas, id est, eos, qui summum Pontificem, ut Christi Vicarium venerantur. Neque finis est continere populos in ea obedientiâ, quæ regibus, et principibus debetur; sed reprimere Papistas, qui civilem obedientiam regibus exhibent; sed nolunt regem agnoscere caput, vel supremum gubernatorem Ecclesiæ in spiritualibus; neque volunt primatum Apostolicum summi Pontificis abnegare. Sed quoniam ea, quæ ad hunc locum pertinent, satis copiose tractavi in responsione ad librum regis, qui inscribitur : Triplici nodo triplex cuneus; et hæc ipsa responsio denuo recensita hic adjuncta fertur; ad eandem remissio lectorem, ne bis eadem repetendo, et me, et lectorem frustra fatigem.

Quod autem communis causa agatur, unico verbo attingit, cum ait, hoc libro suo contineri Apologiam pro juramento fidelitatis, ex quo intelligi vult, pugnare se adversus Romanum Pontificem pro juramento fidelitatis, quod omnibus regibus, atque principibus præstari debet, et solet a subditis. Quasi Pontifex Romanus ejusmodi juramenta prohibeat, ac velit reges, et principes omni potestate exuere.

Vidimus enim tota spectante Roma (b), Legatos reipub. Lucensis, deinde Genuensis, ac demum Venetæ, cum splendidissimo comitatu ad Urbem advenire, Summi Pontificis pedes deosculari, latina, et perleganti oratione reverentiam, et obedientiam nomine totius reipublicæ exhibere. Vidimus non diu post, regem Hispaniarum pro oratore suo illustrissimum, et excellentissimum Feriæ ducentem; ac post aliquod tempus regem Francorum Christianissimum pro oratorem suum illustrissimum, et excellentissimum ducentem Nivernensem, cum eo procerum

(a) Frustra conatur Jacobus rex causam suam communem facere cum Principibus orthodoxis. — (b) Honorifica legatione ad Paulum V. Pont. Max. causa exhibenda reverentiæ, et præstanda obedientiæ, more majorum.

(a) Titulus Defensoris fidei datus a Leone X. Henrico VIII. non convenit Jacobo I

comitatu, eaque nobilium virorum multitudine, quæ tantorum regum magnificentiam decebat, ejusdem Summi Pontificis deoculari pedes, eique amplissimis verbis per eloquentissimos oratores suos reverentiam, et obedientiam præstare, quæ S. Petro Apostolorum Principi, ejusque successoribus jure debetur. Nec defuerunt officio suo supremi, ac liberi Principes cæteri, quotquot nomine Catholico censentur, sive Germani, sive Galli, sive Itali; apparatu quidem minore, sed pietate, et devotione pari.

Quare si reges, ac principes orthodoxi publice profiterentur obedientiam supremo Ecclesiæ capiti, Romano Pontifici, a Christianis omnibus deberi; et ipsi exemplo suo præeunt populos, quos regendos susceperunt: Et Pontifex Maximus non modo non improbat juramenta fidelitatis erga reges, et principes; sed probat, et laudat; et ad ea servanda, cum opus est, censuris Ecclesiasticis cogit: quid habet commune causa regis Anglorum cum cæteris; cum ipse hoc in primis contendant, ut populos suos ab obedientia Summi Pontificis avertat, atque eo modo a Christi corpore, quod est Ecclesia, separet, ac secum in inferna demergat. Vera est enim sententia illa Magni Leonis in epist. ad Episcopos Provincia Viennensis: « Quisquis huic Sedi Principatum existimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuire dignitatem; sed inflatus spiritu superbæ suæ semetipsum in inferna demergit. »

Quæ cum ita sint, poterat rex ab illis verbis abstinere, quæ in injuria omnium Catholicorum principum protulit: « Expergiscimini igitur, dum tempus est, neque sinite somno diuturniore incidi in singulis, ad ruinam universorum, auctoritatis vestræ nervos: » quasi unus rex Anglorum vigilet, unus sapiat; cæteri dormiant, et desipiant universi: neque possint reges auctoritatis suæ nervos integros servare, nisi auctoritatis Pontificiæ nervos ipsi præcidant. Expergiscatur potius rex Anglorum, et verbum Domini diligenter expendat: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo.* Andiat et Apostolum Christi, qui quemadmodum ad Rom. XIII. admonet populos ut subjecti sint, et obediant temporalibus potestatis, et reddant vectigal, cui debetur

vectigal, et tributum cui debetur tributum; ita eosdem monet, ad Heb. XIII. ut obediant spiritualibus præpositis, et subjacent eis, qui pervigilant, quasi rationem pro animabus ipsorum reddiduri.

CAPUT III.

De comparatione regis, et Pontificis.

Ingressurus disputationem rex, duas rationes reddit, (a) cur in Apologia pro juramento fidelitatis, primum edita, nomen suum celaverit, nunc autem prodatur. Altera ratio est, quod indignum Majestate sua regia existimaret sub nomine suo disputationem Theologicam vulgare: cum ad reges pertineat scribere potius decreta, et edicta, quam libros. Id autem probat dicens: « Nam neque me Pontifice ulla ex parte inferiore esse credo (pace ipsius dixerim) quem eadem ratione censores meæ Apologiæ excusant: eum quippe Brevia strictim, et præcise conscripsisse; nec rationes, aut argumenta addidisse, quod non sit illius disputare, sed judicare, atque decernere. »

At censores Apologiæ non dixerunt, non esse Pontificis libros scribere, aut de rebus theologicis disputare. Scimus enim Pontifices aliquos magna cum laude libros doctissimos edidisse: sed Paulum V. Pontificem, cum Brevia illa ad Anglos misit, non librum, sed epistolam hortatoriæ misisse, quæ vicem edicti gereret. Addiderunt etiam, imprudentem fore principem, qui iniquam actionem prohibere se non posse crederet, nisi librum integrum Philosophorum more conscriberet. Itaque non dixerunt censores Apologiæ, indignum esse Pontificia, vel regia majestate libros theologicos, vel philosophicos scribere; sed edita, et decreta Pontificum, vel regum non esse scribenda more philosophico cum adjunctis rationibus, et argumentis, subtili et longa disputatione.

Sed his omissis, quæ ad rem non multum faciunt, illud omnino præterire non possum, quod rex ait, (b) nulla ex parte se Pontifice inferiore appellavit esse. Certe enim si ad Ovile Christi se pertinere credit, non potest se non inferiore illo judicare, cui dictum est a

Domino: *Pasce oves meas*: nisi forte oves Pastore inferiores esse negare voluerit.

Neque ad rem facit, quod ipse in hac præfatione pag. 21. dicit, nihil in se potestatis Pontificem habere, quod a nobis hæreticis censeatur, Julianoque apostata aequetur, extra caulam, gregemque Pontificis esse credatur: proinde eodem jure cum ethnicis principibus censendus, in quos nihil posse Pontificem fatemur: hoc, inquam, ad rem non facit; siquidem hæresis, et apostasia privat hæreticos, et apostatas multis bonis, quæ communia sunt fidelibus; sed non privat Pontificem auctoritate, quam in eos habet: alioqui neque punire eos, neque reductibus penam condonare posset. Et sunt quidem hæretici extra caulam de facto, et in favorabilibus, ut jureconsulti loquuntur; sed de jure, et in penalibus ad eam pertinent, atque ad eam ut redeant compelli jure possunt. Neque fatemur absolute (c), Pontificem in Ethnicis Principes nihil posse: sequimur enim Doctrinam S. Thomæ, qui in 2. 2. quest. 10. art. 10. affirmat, posse infideles principes per sententiam Ecclesiæ privari in certis casibus dominio quod habent super fideles, ut si terras Christianorum vi occupaverint, vel subditos fideles a fide avertere satagent.

Adde quod cum Summus Pontifex multa maxima regna, atque adeo totum orbem Christianum, et ipsos etiam reges, et principes, ut filios pater, atque ut oves pastor gubernet, et regat; mirum est, quod is qui in angulo septentrionis duas insulas subjeclas habet, ita de se presumat, ut dicat: « Nulla ex parte me Pontifice inferiore esse credo. » Quod si nulla ex parte inferior est; numeret reges, et republicas, quæ obedientiam illi præstent; quemadmodum nos paulo ante numeravimus reges, et republicas, quæ solemniter Paulo V. Pontifici obedientiam præstiterunt.

Neque iste honor exhibetur Summo Pontifici a regibus tantum Occidentis; nam Justinus imperator, venientem ad se Joannem Papam, pronus in terram adoravit, ut Anastasius Bibliothecarius testatur. Justinianus Senior Joannem secundum, caput omnium Ecclesiarum appellavit, ut videre est L. inter claras, C. de summa Trinitate, et fide

Cathol. Scribit etiam Liberatus in Breviario de causa Nestorianorum cap. 22. quo tempore imperator, Silverium Papam in exilium misit, Episcopum Patavensem adisse imperatorem, et contestatum esse divinum iudicium; ac dixisse, multos esse reges, sed nullum talem esse, qualis ille, qui est Papa super Ecclesias mundi totius.

Sed si Jacobus rex nulla ex parte Pontifice inferiore se esse affirmat; certe non id affirmare poterit de regibus Angliæ prædecessoribus suis.

Exstat Epistola Henrici Secundi ad Alexandrum III. Pontificem in hæc verba: (d) « Sanctissimo Domino suo Alexandro, Dei gratia Catholicæ Ecclesiæ Summo Pontifici, Henricus rex Angliæ, dux Northmanniæ, et Aquitaniæ, Comes Andegavensis, et Cenomanensis salutem, et devotæ subjectionis obsequium. » Et infra: « Vestræ jurisdictionis est Angliæ regnum, et quantum ad feudatarii juris obligationem vobis dumtaxat obnoxio teneor, et astringor. Experiatur Angliæ quid possit Romanus Pontifex. » Vide Petrum Blesensem epistol. 136. vel Cardinalem Baronium tom. 12. pag. 660.

Exstat epist. Aleonoræ reginæ Angliæ ad Cælestinum III. ubi hæc leguntur: « Nonne Petro Apostolo, et in eo vobis omne regnum, omnisque potestas regenda committitur? Benedictus Deus, qui talem potestatem dedit hominibus. Non rex, non imperator, aut dux a jugo vestræ potestatis eximitur. » Vide hæc, et alia multa his similia apud Petrum Bles. epistol. 145. vel apud Card. Baronium eodem tomo pag. 865.

Exstat querela regis Anglorum adversus regem Franciæ ad Innocentium III. tamquam ad communem judicem, cap. Novit, de Judiciis.

Exstat Legatio Richardi Regis Angliæ ad Pontificem Romanum in hæc verba: « Pater Sancte, salutem Excellentiam vestram Dominus noster Rex Anglorum Richardus, et postulat sibi justitiam exhiberi de Duce Austriæ. » Vide Matthæum Paris. in historia Anglicana anni Domini 1195.

Exstat apud eundem Matthæum Paris. in hist. Anglicana anni Domini 1213. resignatio totius regni Angliæ, et Hiberniæ facta a Joanne rege Angliæ de consensu baronum

(a) Cur rex Jacobus nomen suum non adscripserit Apologiæ pro juramento fidelitatis. — (b) Non recte affirmat Jacobus rex, nulla ex parte se Pontifice Romano inferiore esse.

(a) Jurisdictio Summi Pontificis ad Hæreticos puniendos extenditur. — (b) Reges Angliæ olim summi Pontificis auctoritatem super omnem Ecclesiam, et super ipsos reges, agnoscebant, et confitebantur.

in manus Innocentii III. Pontificis; et receptio eorumdem regnorum in feudum: ita ut rex tamquam secundarius Dominus a Romana Ecclesia illa se habere agnoscat; et in signum subjectionis debeant successores eidem Ecclesie fidelitatem prestare, et homagium recognoscere: necnon in annos singulos mille marcas sterlingorum eidem Ecclesie numerare. Ergo rex Anglorum ex testimonio, et sententia majorum suorum, non solum par non est Romano Pontifici; sed duplici jure subjectus, uno communi omnibus Christianis hominibus, ratione Apostolicæ potestatis, quæ in omnes extenditur, juxta illud Ps. xlv Constituit eos (Apostolos videlicet) *Principes super omnem terram*: altero proprio ratione directi domini, quod in regnum Angliæ, et Hyberniæ Romana habet Ecclesia, testibus duobus omni exceptione majoribus Henrico II et Joanne regibus.

Quamquam hæc subjectio multo est antiquior, si Polydoro Virgilio credimus: scribit enim lib. iv. hist. Anglicanæ, Inam regem fuisse primum, qui (a) regnum Angliæ summo Pontifici tributarium fecit circa annum Domini 740. Idem postea tributum confirmatum anno Domini 775, ab Offa rege: nec non postea a rege Atulpho anno Domini 947. Denique a rege potentissimo Anglorum, et Danorum Canuto, qui regnare cepit in Anglia anno Domini 1016. Idem tributum confirmatum testatur Ingulphus, qui ante quingentos annos scripsit historiam.

Porro quod attinet ad (b) Hyberniam, jus longe majus in eam Pontifex habet. Constat enim ab Adriano IV. Pontifice datam fuisse eam insulam Henrico II. regi anno 1156. sub conditionibus multis, quas reges Angliæ minime servarunt. Exstant de tota hac re testimonia historicorum, Gulielmi Neubrugensis lib. iii. cap. 9. Polydori Virgilio lib. xiii. Nicolai Sanderi de Schismate Anglicano ab anno 1542; exstant denique literæ Apostolicæ Joannis XXII. ad Edwardum II. datæ.

CAPUT IV.

De comparatione regis, et Cardinalis.

Altero ratio, quæ regem movit, ut Apologiæ suæ nomen suum non adscriberet, fuit

(a) Anglia tributaria facta est Romano Pontifici ante annos octingentos sexaginta. — (b) Hyberniam Adrianus IV. Pont. Regibus Anglorum sub certis conditionibus tradidit. — (c) Testimonium veteris Ecclesiæ de eminenti dignitate S. R. E. Cardinalium.

imparitas Cardinalis Bellarmini ad regem Jacobum: sic enim ipse loquitur pag. 5. « Altera facendi nominis ratio mihi fuit eorum conditio, cum quibus ad discipulandum descendebam. Quamquam enim paucis Pontificia Brevia notabam, mihi tamen id precipue laboris dederam, ut Bellarmini litteras ad Blakwellum refellerem. Neque vero mihi unquam persuasi tantum esse in purpura cardinalitatis dignitatis, ut occurrere regio fulgori par, ac æmula, et velut æquali majestate cum eo possit ad certamen componi. Nam et multa millia in subditis habeo, qui splendore natalium Bellarmino non concedant; et hanc illius Ecclesiasticam dignitatem, Cardinalatum, inquam, nescio quo loco, aut pretio habeam, sive ad Scripturæ auctoritatem, sive ad Imperatorum constitutiones expendam: cum sit nihil aliud quam nova Paparum institutio, quam in immensum excrescere decessorum nostrorum, regum inquam, qui his aliquid sæculis rem Christianam rexerunt, mollis, et ad omnia Pontifici connivens lenitas permisit. »

At ego non video in disputatione theologica quid necesse sit paritatem natalium, aut dignitatis, aut imperii querere cum sola necessaria sit paritas ingenii, atque doctrine. Henricus VIII. rex Anglorum non indignum sibi putavit, adversus Martinum Lutherum monachum, vel, ut ipse rex loquitur, fraterculum scribere. Julianus quoque imperator, quia non contentus imperiali splendore, cupiebat etiam clarere nomine eruditionis scripsit libros non adversus reges, sed adversus magistros Christianorum, eumque Cyrillus Episcopus copiosissime confutavit. Denique Nero imperator cum cantu, et cithara cum antagonistis in theatro decertare vellet, non quesivit reges aut principes, sed homines peritissimos musicæ artis, quos si vicisset, tum magnam gloriam adeptum se esse arbitrabatur.

Sed quando rex Angliæ majestate sua indignum judicat, ut vel ipse scribat in Cardinalem rege longe inferiorem, vel Cardinalis in ipsum scribat Cardinali longe superiorem: de comparatione regis, et Cardinalis adducam judicium et (c) testimonia Patrum veterum, qui primis quingentis annis floruerunt, quos a se recipi rex ipse supra testatus est.

Igitur cardinales nihil sunt aliud, nisi

episcopi, presbyteri et diaconi, electores, consilarii, et coadjutores Summi Pontificis. Ac de Episcopis quibuscumque etiam non cardinalibus, scribit Gregorius Nazianzenus in oratione ad populum timore percussum, et principem, sive presidem irascentem: « An me, inquit, libere loquentem æquo animo fertis? nam vos quoque potestati meæ, meisque subsellis lex Christi subjecti. Imperium enim ipsi quoque gerimus, addo etiam præstantius, atque perfectius: nisi vero æquum est, spiritum carni fasces submittere, et cælestia terrenis cedere. » Hæc ille, qui aperte docet Episcopos potestatem spirituali majores esse regibus, et potestatem spirituales præstantiorem esse temporali, atque terrena.

Sanctus Joannes Chrysostomus in lib. iii. de Sacerdotio, confert potestatem regis cum potestate Sacerdotis, quo nomine Episcopum præcipue intelligit, ac dicit, sacerdotem tanto majorem a Deo potestatem accepisse, quanto cælum terræ, et quanto animæ corporibus præstant. Reges enim corpora ligandi, atque solvendi potestatem habent; sacerdotes vero animas ipsas ligant, et solvunt.

Sanctus Ambrosius in lib. de Dignitate Sacerdotali cap. 3. « Nihil, inquit, est in hoc sæculo excellentius Sacerdote, nihil Episcopo sublimius reperitur. »

Ac ne solis hominum testimoniis nitamur, quamvis doctissimorum, sanctissimorum, atque antiquissimorum; audiamus Spiritum sanctum per os Apostoli loquentem in Epist. ad Hebr. cap. vii. *Sine ulla contradictione minor a meliore benedicitur*, ubi melior ponitur pro majore, et potiore, omnium consensu. Certum autem est, regem ab Episcopo bene dici, non Episcopum a rege: proinde sine contradictione potior rege Episcopus est. Quare si Episcopi quicumque majores sunt regibus, multo magis Episcopi Cardinales majores regibus erunt.

Jam vero de presbyteris eadem ratio est, Sunt enim presbyteri minoris Ordinis sacerdotes, et quamvis sub Episcopis, tamen potestatem ipsi quoque habent animas ligandi atque solvendi; reges, et principes benedicendi; et Sacrificium illud admirandum celebrandi, quod Angelicas virtutes longe superat. Quare sanctus Ambrosius, cum Theodosius imperator in presbyterio sedere

vellet, jussit eum arceri, dicens: « Purpura imperatores facit, non Sacerdotes: refert hæc Theodoretus lib. v. hist. Eccles.

Addam et verba Severi Sulpitii, auctoris ejusdem sæculi, et testimonium sancti Martini de dignitate presbyterali. Num ergo narravisset Sulpitius, sanctum Martinum aliquando ad convivium imperatoris maximi, cum uno ex presbyteris suis rogatum accessisse; ita subjunxit: « Convivæ aderant, velut ad diem festum evocati, summi, atque illustres viri, præfectus, idemque consul Evodius, quo nihil unquam justius fuit, comites duo summa potestate præditi, frater regis, et patruus, medius iater hos Martini presbyter accubuerat: ipse autem sellula juxta regem posita considerat. Ad medium fere convivium (ut moris est) pateram regi minister obtulit: ille sancto admodum Episcopo dari potius jubet, expectans atque ambiens ut ab illius dextera poculum sumeret. Sed Martinus, ubi e bibit, pateram presbytero suo tradidit, nullum scilicet existimans digniorem qui post se prior biberet: nec integrum sibi fore, si aut regem, aut eos qui a rege erant proximi, presbytero prætulisset. » Hæc ille. Vides, rex, quod fuerit judicium sancti Martini, viri omnium ore laudatissimi, de dignitate presbyterorum. Quod si quicumque presbyteri, solum quia presbyteri tali ac tanta dignitate præditi sunt, ut etiam regibus præferantur, quis jure mirabitur, si cardinales æquales regibus a nonnullis esse dicantur.

Porro de diaconis Ecclesiæ Constantinopolitanæ sanctus Joannes Chrysostomus in ipsa urbe regia, in qua imperator residebat, affirmare non dubitavit, majorem eos ipsis imperatoribus habere potestatem, sic enim ad eos loquitur hom. 83. in Matth. « Si dux quispiam, si consul ipse, si is qui diademate ornatur, indigne adeat, cohæbe, et coerce; majorem tu illo habes potestatem. » Et si diaconi Constantinopolitani, Chrysostomo auctore, majorem ducibus, consulibus, et ipso etiam imperatore potestatem habebant; cur non eandem habeant diaconi romani, atque ii potissimum, qui cardinales, id est, principales totius Orbis terræ diaconi sunt? Quæ cum ita sint, desinat rex Anglorum dicere, Cardinalitium dignitatem nescio quo loco, aut pretio habeam. Jam enim discere potuit ex Patribus veteris, et primitivæ Ec-

(1) Hebr. VII, 7.

clesiæ, quam solam probat, quo loco, aut pretio habendi sint episcopi, presbyteri, et diaconi : atque inde conjecturam facere quo loco, aut pretio sint habendi episcopi, presbyteri, et diaconi (a) Cardinales, qui præter sacrum Ordinem electores sunt supremi Ecclesiæ Catholice præsulis, et sacerdotum omnium Principis, atque ipsius Christi in terris Vicarii generalis, et ejusdem coadjutores, et consilarii principales.

At, inquit, cardinalatus nova est Paparum institutio. Non ita est: Nam si cardinales ut Episcopi, presbyteri, et Diaconi considerentur, (b) a Christo ipso instituti sunt, et ab initio Ecclesiæ, usque ad nostra tempora perdurant. Itaque tam sunt antiqui quam antiqua ipsa Ecclesia est. Si vero considerentur officium eligendi Pontificem, eumdemque consilio atque opera adjuvandi, semper hoc officio functi sunt presbyteri, et diaconi Romani, cum episcopis Urbis adjacentibus. Hoc solum interest inter antiqua tempora, et recentia, quod olim ob paucitatem personarum, non distinguebantur presbyteri, et diaconi Romani Cardinales a non Cardinalibus, sed omnes in communi hoc officio fungebantur : postea vero crescente numero presbyterorum, et diaconorum, et confusionem, ac tumultus varios ipsa multitudo pariente; necesse fuit paucos ex multis seligere, qui hoc munere fungerentur, atque ii dicti sunt episcopi, presbyteri, et diaconi S. R. E. Cardinales.

Neque hæc revocatio ad paucos, et eminentia, quæ inde secuta est Cardinalium, tam recens est, ut nova dici possit, cum anni quingenti, vel sexcenti ab eo tempore numerentur. Multa enim scribit de Cardinalium amplissima dignitate, qua etiam Patriarchas, et Primate omnes superabant, Petrus Damiani in Epistola ad Antipapam Cadaloum Vixit autem Petrus Damiani ante annos sexcentos. Multa scribit S. Bernardus in lib. iv. de Consideratione, ubi præter cætera dicit Cardinales de omni orbe esse eligendos, quoniam totum orbem sunt iudicaturi. Multa leguntur in probatis historicis antiquis, ex quibus abbas Urspergensis in chronico ad annum Domini 1116. testatur in concilio generali sub Paschali secundo vocatos Cardi-

nales, potiora membra Ecclesiæ. Hanc vero eminentiam dignitatis, neque rex probare poterit, ex conniventiâ, vel lenitate principum temporalium processisse; et nos apertissimam rationem reddidimus, cur tanta sit dignitas Cardinalia, quia videlicet, ut diximus, ipsi soli summum Pontificem eligant, eique ut collaterales, et coadjutores in regenda universa Ecclesia semper assistant.

Ac ut absolvamus hunc locum de Cardinalibus : excusiam etiam breviter, quæ multo infra rex adjungit, siquidem non contentus iis quæ hoc loco scripsit, iterum pag. 116. ad idem argumentum revertitur, ac primum exprobrat Cardinali Bellarmino obscuritatem natalium. « Jam, inquit, præter regis Majestatem esse puto, ut in lite, ac certamine Cardinali se componat, saltem cum eo Cardinali, qui non felicius, ac illustrius, quam iste natus sit. » Fatetur Bellarminus, parentes suos homines privatos, sed honestos, et probos fuisse : avunculum vero habuisse (c) Marcellum II. Pont. Maxim. cujus ea virtus, et doctrina fuit, ut etiam ab hostibus testimonium acceperit. Theodorus enim Bibliander homo Lutheranus in tabulis suis Chronologicis, ubi Pontificum successiones describit: Sedit, inquit, anno 1333. Marcellus II. vita sanctus, et doctus. Sed etiam si Card. Bellarminus parentes habuisset opifices, aut rusticos, modo Catholicos, et pios, non erubesceret, cum sciat (d) Principum Apostolorum, alterum piscatorem, alterum tabernaculorum opificem fuisse: David quoque regem, et Prophetarum a pascenis ad regnum evecum: Et quod maximum est, Christum Dominum nostrum fabrum, et fabri filium dici, et haberi voluisse, ut nos humilitatem, et contemptum mundi doceret: Et Apostolum audiat dicentem in priore ad Corinth. cap. i. *Videte vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi eligi Deus, ut confundat fortia* (1).

Addit rex: « Ecclesiastica illa dignitas (Cardinalia videlicet) quamquam principum incuria, ut jam dixi, ad hoc præsumpti honoris culmen ascendit: tamen si ad ejus originem, et cunabula redeamus, nihil est aliud quam titulus presbyteris, et diaconis

(1) I Corinth. I. 26.

(a) Cardinales sunt electores, consilarii, et coadjutores Summi Pontificis. — (b) Antiquitas Cardinalium. — (c) Marcellus II. Papa; ab ipsis etiam hostibus fidei laudatus. — (d) Splendor natalium non necessarius ad Ecclesiasticas dignitates, sed splendor sapientiæ, et virtutum.

parœciensium Ecclesiarum urbis Romæ attribuitis: olim quidem presbyteris et diaconis cujuslibet Cathedralis Ecclesiæ universæ concessus, sed cum ejusmodi Cardinalium ingens multitudo undique Romam commeanat Urbem impleant, tandem nomen Cardinalis cæteris ademptum est, et solum Romanarum parœciarum presbyteris, et diaconis reservatum. Et cum ante sanctum Gregorium nemo illius tituli meminisset, qui sexcentis post Christum annis, in quibusdam Epistolis de Cardinalibus loquitur, atque ita multis post Apostolos sæculis, hodierni isti Sedis Apostolica electores, invis omnibus, et incogniti fuerunt. »

Non miror si multa hic dicantur non vera, quoniam (a) rex de rebus sibi incognitis, et sine auctore loquitur. Non est verum diaconos Cardinales habuisse olim titulos parœcienses; tituli enim parœciarum solis presbyteris dabantur, diaconis autem Ecclesiæ aliæ, quæ ne in Romana nomem habebant. Neque verum est olim presbyteris, et diaconis cujuslibet cathedralis Ecclesiæ permissum fuisse titulum Cardinalium: rarissima enim Ecclesia his vocibus utebatur: ac ne in Romana quidem Ecclesia tempore S. Sylvestri omnes diaconi Cardinales erant, sed soli septem: tempore autem Symmachi Pontificis soli viginti octo erant tituli Cardinalium presbyterorum, et ex Conciliis Romanis sub Symmacho intelligi potest: presbyteri autem Romani multo plures erant quam viginti octo. Illud etiam non est verum, venisse unquam ad Urbem multitudinem ingentem Cardinalium non Romanorum, id enim ex nulla historia (quod sciam) probabitur. Neque illud est verum, nomen Cardinalis demptum aliis, et solis Romanis reservatum, nam usque ad hanc diem Ecclesia Compostellana habet suos Cardinales. Neque verum est ante tempora S. Gregorii nomen Cardinalis fuisse inauditum, legitur enim nomen septem diaconorum Cardinalium Romanæ Ecclesiæ in concilio Romano sub S. Sylvestro, qui trecentis annis S. Gregorium antecessit.

Subjungit rex: « Sed quomodo, inquit, præter rationem suæ originis, ac institutionis tam prodigiose sint elati, ut ex parœciarum presbyteris, ac diaconis nunc principes sint, neque in æquales, et ex gradu epis-

pali dignitate minori sint hodie soli Pontificis electores, qui cum generalium conciliorum vice fungantur (unde etiam usus generalium conciliorum exolevit) immo ut nonnisi ex illorum collegio fas sit Pontificem eligi, qui supremam in reges sibi auctoritatem vendicat; hoc, inquam, tam insolens incrementum quomodo cœperit, nullisque repugnantibus adoleverit, nostrum est omnium providere, qui cum in terris Vicarii Dei simus, jure optimo suspectos habere debemus, istiosmodi nuper exortos principes, qui sua origine modici, humilesque, seipsos ad summum fastigium, suis ipsi suffragiis subvehunt, regibusque deinde se componunt. »

Hic quoque rex ex ignoratione rerum nostrarum, et quia nimis magnam fidem habere videtur hostibus Ecclesiæ, multa non vera ibi elabi passus est. Non enim præter rationem, et institutionem suæ originis, sed potius secundum originis rationem, et institutionem Cardinalia dignitas crevit. Nam, ut supra diximus, antiqua institutio erat, ut presbyteri, et diaconi Romani cum vicinis Episcopis Pontificem Romanum eligerent, eumque consilio et opera adjuverent: sed postea exescente nimium presbyterorum, et diaconorum multitudine, paulatim hæc functio ad paucos redacta est. Ita pauci illi super alios eminere cœperunt, ut Cardinales, id est, principales episcopi, presbyteri, et diaconi, atque adeo principes ecclesiastici jure dici possent: quomodo qui secundas partes a regibus obtinent in administranda temporali republica, principes temporales dici solent.

De æqualitate cum regibus distinguendum esse censeo (b): nam si de potestate temporali sermo sit, de imperio, de opibus, de viribus, de armis, dubium non est, quin reges longe, ac longe Cardinalibus præsent: si de potestate spirituali, atque Ecclesiastica agatur; non solos Cardinales, sed omnes episcopos, presbyteros, et diaconos regibus superiores esse: paulo ante ex testimonio Ecclesiæ veteris demonstratum est. Quod vero apud jurisconsultos dici solet, cardinales æquiparari regibus, de externo cultu, et honore intelligendum videtur: usus enim obtinuit, ut quemadmodum principes omnes regibus cedunt, sic etiam cedant Cardinalibus: et in hoc paritas quædam esse videtur.

(a) Jacobus rex de rebus fide non cognitis loquitur. — (b) Cardinales regibus inferiores sunt temporali potestate: sed potestate spirituali, et ecclesiastica superiores.

Quod addit rex, Cardinales presbyteros, et diaconos aliquando minores fuisse Episcopis non Cardinalibus, verum est, quoniam eo tempore non solum inferiores erant, quod attinet ad potestatem ordinis, ut etiam hoc tempore sunt; sed etiam quoad potestatem regendi Ecclesiam universalem, quia ipsi quoque ad concilia Romana vocabantur, et nobiliore loco sedebant, quam presbyteri, et diaconi Cardinales, olim etiam ad electionem summi Pontificis admittebantur. Sed posteaquam soli Cardinales electores esse, et in Consistorio cum Pontifice Maximo Ecclesiam universalem administrare ceperunt; mirum videri non debet, si cardinales Episcopis non cardinalibus antepositi sint. Non tamen est verum, quod hoc loco rex scribit, (a) cardinales cum Pontifice fungi vice conciliorum generalium, et ideo usum generalium conciliorum penitus exolvisse. Nam ab eo tempore quo coperunt Cardinales ea eminentia excellere, qua nunc excellent, habita sunt multa concilia generalia, tria Lateranensia, duo Lugdunensia, unum Viennense, unum Constantiense, unum Florentinum, unum Tridentinum, et alia paulo minora. Concilia ergo Romana particularia exoleverunt, et in eorum locum consistoria Cardinalium successisse videntur, concilia generalia non exoleverunt.

Neque illud verum est, nisi ex collegio Cardinalium Pontificem eligi fas non esse. Scimus enim his postremis quingentis annis electos fuisse Pontifices Callixtum II, Eugenium III, Urbanum IV, Gregorium X, Celestinum V, Clementem V, Urbanum V, Urbanum VI, Felicem V, quamvis hic postremus legitimus non sit habitus, qui omnes extra Collegium erant. Quod autem rex addit, a Romanis Pontificibus supremam in reges sibi auctoritatem vindicare: si per vindicare, significare velit, usurpare, omnino negamus sin autem vindicare, sit quod suum est asserere: libenter admittimus: sic tamen, ut per auctoritatem, non despoticum imperium, sed paternam, sive pastorem potestatem intelligamus, de qua re sepe dictum est, et infra iterum recurrit oratio.

Quod etiam rex ait, ad reges, ut Dei in terris Vicarios, pertinere curam videndi, quomodo tam insolens incrementum Cardinalitatis dignitatis coperit, nulla ratione admitti potest, sunt quidem (b) reges Ministri

(a) Dignitas cardinalitatis generalium conciliorum usum non sustulit. — (b) Reges ministri Dei sunt in temporalis regimine. — (c) Vana querela de sublato modo habendi concilia generalia.

Dei in terris, ut eos vocat Sapiens in lib. Sap. c. vi. Et Apostolus ad Rom. xiii, sed ministri sunt in iis, quae ad terrena, et temporalia spectant, nam quod attinet ad spiritualia, et caelestia, atque uno verbo ad Ecclesiastica, Vicarii Dei Episcopi sunt, quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, Act. xx. Et summus Vicarius ille est, cui Dominus dixit, *Sequere me, et: Pascere oves meas.* Jo. xxi, proinde videre, an, et quomodo, et quousque crescere debeat dignitas Cardinalitatis, quae est ecclesiastica et spiritualis, ad reges non pertinet.

Minus verum est, quod rex addit, istiusmodi nuper exortos principes suis suffragiis seipsos ad summum fastigium exivisse, regibusque se deinde componere. Nam neque nuper exorti sunt (nisi quingentorum annorum, aut etiam sexcentorum spatium) nuper, dici possit; neque suis ipsi suffragiis, sed auctoritate ejus, qui Dei locum tenet in terris, evecti sunt, neque se regibus ipsi componunt, non enim Cardinalis erat, qui scripsit, Cardinales aequiparari regibus, quod quomodo intelligendum sit paulo ante diximus.

Postremo haec rex adjungit: « Sed haec est praecipua, quam nobis inferunt, injuria, quod jus Christianis commune regibus in generalibus conciliis, nobis adimant, cum illorum habendi modum, penitus sustulerint; eorum vi, ac potestate ad se pertracta, et veluti monopolio in Pontificio Conclavio constituto. Et tamen si spes ulla, aut expectatio superesset, posse Christianos omnes ad aliquem in Religione consensum adduci, id esset a generali concilio expectandum, indicto in locum commodum, nec suspectum conventu, ubi Christiani omnes Principes, aut per se, aut per legatos possent adesse, et Ecclesiastici omnes, qui Christianam religionem profitentur, illisque veteribus verae, antiquae, Catholicae, et Apostolicae fidei fundamentis adhererent, tutum accessum, ac commeatum haberent, incendiariis utrinque furiosis, ac novitiis, sive Jesuitis, sive Puritanis exclusis. »

Ad hanc ultimam partem pari brevitate respondeo, quod enim nulla auctoritate, aut ratione probatur, simplici negatione refelli solet. Primum igitur nego, (c) sublatum esse modum habendi concilia generalia: nego

CAPUT V.

Quod Card. Bellarminus nulla injuria regem affectit, cum Apostolicorum Brevium, et Epistolarum suarum defensionem suscepit.

vim et potestatem eorum ad Cardinales pertractam: nego in Pontificio conclavi esse quasi monopolium constitutum. Jam enim concilia generalia enumeravimus, quae his postremis annis celebrata sunt. Quomodo enim vere dici potest, sublatum esse modum habendi generalia concilia, cum concilia celeberrima, et plurima paulo ante hoc saeculum, et haec ipsa aetate nostra sint habita?

Quod autem rex queritur, factam sibi, atque aliis regibus injuriam, quod commune jus regibus Christianis in conciliis generalibus sit ademptum: qua veritate nitatur non video, cum in concilio generali apud Tridentum habito, interfuerint legati Caesaris, Regum pene omnium, et principum plurimorum. Quod addit, indicendum fuisse concilium in locum non suspectum, et commodum: id quoque praesertim est, cum Tridentum in finibus Germaniae, atque Italiae constitutum, locus aptissimus, et minime suspectus a Summo Pontifice, et Caesare, aliisque regibus et principibus judicatus sit.

Quod vero dicit, omnes Ecclesiasticos, qui Christianam Religionem profitentur, tutum accessum, et commeatum habere ad (a) concilium debere: hoc vero est, recedere a forma quatuor primorum conciliorum, vel potius omnium, quae habita sunt unquam in Ecclesia conciliorum. Concilia enim Episcoporum sunt, non omnium Ecclesiasticorum; aliqui nullus locus tale concilium caperet: neque de dogmatibus fidei judicare ad omnes pertinet, sed ad principes Ecclesiarum, qui Episcopi sunt: sic enim loquitur concilium Chalcedonense, unum ex primis quatuor, quae a Jacobo rege admittuntur: « Mitte foras superfluos, concilium Episcoporum est. » Cui consentit imperator Theodosius in epist. ad concilium Ephesinum, tom 1, cap. 32. sic dicens: « Illicitum est eum, qui non sit in ordine sanctissimorum Episcoporum ecclesiasticis immiseri tractatibus. » Ne tamen quererentur Protestantes, aut Calviniani, invitati sunt omnes, et salvus conductus publica fide praestitus, dilatae quoque rerum gravissimarum determinationes in longa tempora, ut spatium comparandi se, atque ad concilium veniendi, non deesset. Omitto quae dicuntur in Jesuitas, et Puritanos, quoniam ad convicia pertinent, non ad doctrinam.

Pergit postea rex in praefatione sua, et ut rationem reddat propositi juramenti, de pulveraria conjuratione satis copiose disserit. De qua re quod mihi dicendum videbatur, scripsi in alio libello, qui huic Apologiae adjunctus est. Venit tandem ad Bellarminum, et primum pag. 15, ex conjecturis probare nititur, librum, quo Brevia Pontificia, et Epistola Bellarmini defenduntur, ejusdem Bellarmini esse, non Matthaei Torti, cujus nomen gerit.

Ad hoc facilis responsio est. Fatetur Cardinalis Bellarminus librum esse suum, sed ut supra admonui, non est visum illi suum nomen inscribere, quia neque adversarii nomen inscripserat suum. Queritur deinde de modo scribendi, quod sit ab omni modestia alienus; idque probat pag. 16, ex praefatione Typographi Politano adscripta, ubi Cardinalitatis dignitas cum regia dignitate componi videtur. At eam praefationem neque Bellarminus scripsit, neque usque ad hanc diem cognoscere potuit, quis ejus praefationis sit auctor; aut quis tandem ille sit Typographus Politanus. Cardinalis enim librum suum, sine ulla praefatione, vel dedicatione Coloniensibus excedendum dedit. Qua vero modestia soleat in scribendo uti, lectoribus judicium relinquit.

Arguit deinde pag. 17, rex fastum Cardinalis in scribendo, atque inde colligit, cum cum rege quasi de pari dignitate contendere, quod ejus brevitatem in scribendo imitari voluerit: « Quam ego, inquit, in scribendo brevitatem, eandem ipse in respondendo sequi voluit, quo compendio in secundo Pontificis Brevi refutando usus eram, eodem in me voluit uti; meoque exemplo sese pene intra unius paginae angustias coercere. Et quoniam Sacramenti fidelitatis summam in articulo quatuordecim distribuit, peccare in suam amplitudinem credidisset, nisi et publicorum ordinum edictum, quo istud jura-

(a) Tale concilium Rex Jacobus petit, quale numquam a condita Ecclesia celebratum est.